

DOI: <https://doi.org/10.71404/PPSS.2025.2.14>

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ЄДНОСТІ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ МЕДІАТИЗАЦІЇ

Юлія Дмитрівна ДОБРОНОСОВА,

канд. філос. наук, доц.,
доцент кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного
університету

<https://orcid.org/0000-0001-5891-8226>

The formation of mediacompetence of student youth in the unity of education and upbringing as a response of the CHALLENGES of mediatization

At the current stage of the Russian-Ukrainian war reflection of the mediaeducation is actual because the high level of mediacompetence ensures successful personal resistance to negative media influences. The purpose of the article is reactualization of the unity of education and upbringing in the formation of mediacompetence of student youth. Now the person needs a dynamic mediaexperience for informational resistance in a totally mediatized network society. The spread of new Phygital-presence is a challenge and actual mediaexperience is a response to it. The formation of mediacompetence should become the important task of teaching humanitarian disciplines but it should be combined with an upbringing and the formation of soft skills (critical and creative thinking, teamwork ability).

Сьогодні міждисциплінарне осмислення викликів російсько-української війни, пов'язаних із інформаційною агресією та поширенням дезінформації, потребує врахування специфіки медіатизації, котра охоплює більшість сфер життєдіяльності українського соціуму та формує горизонт соціокультурних трансформацій. Пошук ефективних засобів інформаційного опору активізує розмисел щодо формування медіакомпетентності студентської молоді в умовах цифровізації культури. Метою нашого розгляду є реактуалізація єдності навчання і виховання у формуванні медіакомпетентності студентської молоді. Нинішній етап війни зумовлює потребу в рефлексії щодо ефективності медіаосвіти у рамках формальної і неформальної освіти. Серед найновіших публікацій цінними вважаємо підходи українських медіапсихологів, пропозиції, народжені зі співпраці найвідоміших в Україні осередків медіаосвіти [2; 3] у рамках формальної і неформальної освіти, дослідження, присвячені формуванню корисних медіавмінь здобувачів освіти різних спеціальностей [6; 7; 8] та документи, що визначають медіаосвітні спрямування української освіти [4; 5]. Огляд згаданих пропозицій засвідчує активізацію уваги теоретиків і практиків до зв'язку навчання і виховання у формуванні медіакомпетентності молоді.

© Доброносова Ю. Д., 2025

Для персонального опору дезінформації особистості в її комунікативній і ціннісній самореалізації потрібен динамічний медіадосвід, осередком якого виступає високий рівень медіакомпетентності, а не лише належний рівень інформаційної грамотності, адже в ідеалі має йтися про спільнодію першого і другого. Специфіку актуального медіакультурного горизонту визначає тотальна медіатизація або процес інтеграції медіа у більшість сфер життєдіяльності соціуму та формування його цілісної культурно-комунікаційної системи, яка пронизує повсякдення приватної і публічної онлайн і офлайн комунікації. За словами Андреаса Хеппа і Ніка Коулдрі [9, с. 90] у мережевому соціумі конструювання соціального світу відбувається за неодмінної присутності медіатехнологій, причому у нових цифрових медіа конструюються простір, час, дії, знання, ідентичності. Медіа у їх розмаїтті постають як засоби творення і трансляції не лише повідомлень, але й смислів, тому тотальність медіатизації культури, економіки, політики, освіти, науки зумовлює те, що діяння і комунікація особистості відбуваються почасти в медіатизованих світах, які існують завдяки медіамережевій комунікації і забезпечуються одночасною присутністю особи як датафікованого суб'єкта та її тілесною присутністю, що увиразнюється у феномені Phygital-присутності (поєднання Digital і Physics-вимірів існування) й уможливує поширення новітніх форм дезінформації для впливу на ціннісну самореалізацію і життєві вибори. У "Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі" [4, с. 3] йдеться про прихід людини типу Homo Digitalis, що виявляється істотою вразливою до інформаційних впливів, на запобігання чому мають бути спрямовані стратегії навчального і виховного процесу. На нашу думку однією із характеристик нового типу медіакомпетентності, необхідної у світі цифровізації та датафікації, стає вміння вільно переключатися з Digital, Physics і Phygital вимірів існування. Саме тому варто вітати появу у згаданій концепції серед важливих у сучасному вихованні цінностей цінності тіла, цінності тиші й усамітнення, цінності близькості і повноформатної присутності у спілкуванні, цінності стосунків із Іншими й Іншості як такої та цінності живого середовища. Водночас специфіка виховання студентської молоді [4, с. 11] у цьому документі зведена до цифрової інтернаціоналізації, втілення європейських і загальнолюдських цінностей у вихованні, активного використання цифрових й інформаційно-комунікаційних технологій та віртуальних проєктів, пов'язаних із онлайн-комунікацією. Беззаперечна значущість всього переліченого, але варто виходити із доповнення інструментального розуміння медіа та цифрових технологій розумінням ціннісної й антропологічної специфіки медіатизованих світів. Важливим наслідком актуальної медіатизації є те, що смисли генеруються в опосередкованих процесах комунікації із основоположною технологічною інфраструктурою, котра визначає комунікативні практики і соціокультурні контексти їх розгортання. З огляду на це сьогодні має йтися про спільно дію належного рівня інформаційної

грамотності й медіаграмотності та динамічний позитивний розвиток медіакомпетентності, застосування критичного мислення щодо медіа, вміння креативно діяти і комунікувати з врахуванням можливостей медіа інструментів на основі розуміння їх впливу та проектування майбутнього медіадосвіду. Саме тому формування медіакомпетентності, базованої на динамічній рефлексії особистості над своїм медіадосвідом, на нашу думку, в умовах війни має стати чи не найголовнішим завданням викладання гуманітарних дисциплін, а особливо дисциплін філософських і психологічних, здобувачам ступеня бакалавра різних спеціальностей, адже не потребує уведення до освітніх програм окремих курсів за умов збереження тісного зв'язку з курсами, метою яких є формування інформаційної грамотності та навичок цифрової доби. Наш досвід впровадження елементів медіаосвіти у викладання філософських, етичних і психологічних дисциплін здобувачам ступеня бакалавра Національного транспортного університету засвідчує, що орієнтація на увиразнення антропологічних, етичних і ціннісних аспектів медіакомпетентності сприяє оновленню тематичної складової програм та дозволяє активно використовувати інтерактивні форми взаємодії. Однак продуктивна робота з формування медіакомпетентності у студентів від першого до останнього курсів потребує виходу на єдність навчання і виховання та розвитку інноваційних форм аудиторної і позааудиторної педагогічної комунікації із залученням цифрових інструментів, на основі активізації креативності власних дій здобувачів та розвитку у них медіаімунітету щодо дезінформаційних впливів. За умов врахування єдності навчання і виховання, стимулювання самовиховання і саморозвитку молоді заходи з формування медіакомпетентності легко поєднуються з розвитком м'яких навичок (критичного і креативного мислення, здатності до командної роботи, стресостійкості), котрі відіграють важливу роль у протидії особистості дезінформації на рівні її персонального медіадосвіду та в комунікації, що здійснюється як онлайн, так і офлайн.

Список використаних джерел:

1. Богомаз О. Ю. Формування медіакомпетентності та критичної медіаграмотності у майбутніх учителів суспільних предметів: психолого-педагогічний аспект. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. Т.1. С. 42–46.
2. Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 68 с.
3. Зоря Ю. М., Волошенюк О.В. Медіаосвітній поради́ник для педагога професійної освіти. Навчально-методичний посібник. За ред. Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 61 с.
4. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник НАПН України*. 2022. № 4 (2). С. 1–30.
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). За реда. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
6. Лащук Н. М. Потенціал технології сторітелінгу як інструменту формування медіакомпетентності майбутніх маркетологів. *Науковий часопис НПУ імені*

М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Вип. 62. С. 122-126.

7. Павлюх М. В. Медіакомпетентність та медіаграмотність фахівця-міжнародника у контексті загроз в мережі інтернет. *Політична культура та ідеологія*. 2021. № 4. С. 58–62.

8. Якимчук І. Формування медіаосвітніх компетентностей у викладачів коледжу: теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 4 (100). С. 69–73.

9. Couldry N., Hepp A. *The Mediated Construction of Reality*. Cambridge: Polity Press, 2016. 256 p.